

2024 жылғы және 2025 жылғы бірінші жартыжылдықтағы
**Инвестициялық саясат бағыттары бойынша
зерттеу нәтижелеріне қысқаша шолу**

A photograph of a workspace with a laptop, a magnifying glass, and a pen over financial charts. The laptop screen shows a bar chart with an upward-trending line graph. In the foreground, a magnifying glass and a pen rest on a document featuring a pie chart and a bar chart. The entire image has a blue tint.

2025

2024 жылғы және 2025 жылғы бірінші жартыжылдықтағы инвестициялық саясат бағыттары бойынша зерттеу нәтижелеріне қысқаша шолу

2024 жыл. 2024 жылы Институтпен 2029 жылға дейінгі Инвестициялық саясат тұжырымдамасын (бұдан әрі – ИСТ) қалыптастыруға ұсыныс жобасы әзірленді. ИСТ-ның мақсаты - инвестицияларды тарту және елдің инвестициялық тартымдылығын арттыру үшін тұтас экожүйе қалыптастыру.

ИСТ шаралар Жоспарында 46 іс-шара қарастырылған, олардың нәтижесінде барлық рәсімдерді жеделдетіп өту үшін "жасыл" дәліз құру көзделген. Атап айтқанда, Іс-шаралар жоспары инвестициялық жобалар базасын қамтитын Ұлттық цифрлық инвестициялық платформаны (ҰЦИП) іске қосуды көздейді. 46 іс-шараның ішінде Қазақстандағы инвестициялық климатқа инвесторлардың қанағаттанушылығын анықтау үшін жылына 2 рет пікіртерім өткізу қарастырылған.

Сурет – 2024 жылы кәсіпкерлердің пікіртерім нәтижелері.

Жалпы алғанда, шаралар келесі бағыттар бойынша топтастырылған: инвестициялық экожүйені одан әрі дамыту, институционалдық қаңқа мен инфрақұрылымды дамытуға жәрдемдесу, экономиканың инвестициялық әлеуетін ашу.

ИСТ-ның орындалуын бақылау және бағалау үшін **2029 жылға** дейін келесі мәндерге қол жеткізу арқылы бірқатар негізгі ұлттық индикаторлар (көрсеткіштер) қарастырылған:

- НКИ, % от ЖІӨ – 23%
- НКИ (соның ішінде ОМО және аймақтар қимасында) – 58,4 трлн теңге
- Бюджеттен тыс НКИ – 46,7 трлн теңге
- Сыртқы инвестициялардың жалпы НКИ көлеміндегі үлесі – 30%

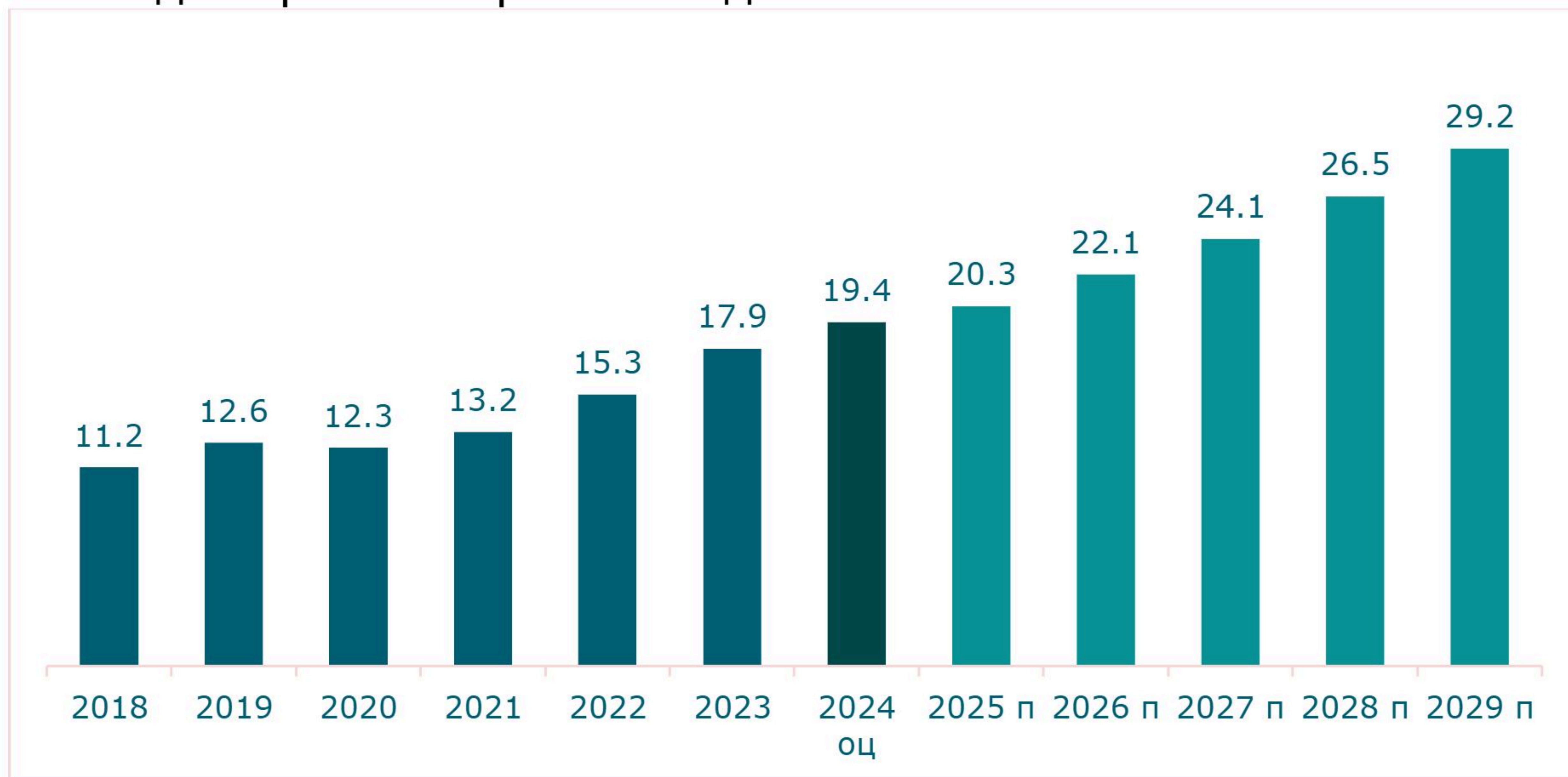
-
- Жалпы ТШИ ағыны – 25,8 млрд доллар. АҚШ
 - Таза ТШИ ағыны ЖІӨ-ге – 2%.

Елдегі инвестициялық саясатты талдау үшін жыл сайын Инвестициялар жөніндегі ұлттық есеп (Ұлтесеп) дайындалады. Бұл есеп 2029 жылға дейінгі Инвестициялық саясат тұжырымдамасының Іс-шаралар жоспары негізінде қалыптастырылады. Есеп инвестициялық саясат саласындағы шешімдер қабылдау үшін аналитикалық қолдау ретінде пайдаланылады және жыл сайын 1 шілдеге дейін ұсынылуы тиіс.

Есеп бірнеше негізгі бөлімдерді қамтиды: әлемдік инвестициялық қызметке шолу, Қазақстандағы инвестициялық қызметті талдау, өңірлердің инвестициялық тартымдылық рейтингінің қорытындылары және инвестициялық саясатты жетілдіру бойынша ұсынымдар.

Ұлттық есеп аясында Ұлттық жоспардың мақсаттарына қол жеткізу үшін қажетті инвестициялар ағыны бағаланды. ТЖН-тің НКИ бойынша мақсаты **5 жылда – 202,3 трлн теңге**; базалық болжам – **122,2 трлн теңге**, қосымша тарту қажет – **80,1 трлн теңге**.

Есеп беру аясында негізгі капиталға инвестициялардың (НКИ) болжамды көрсеткіштері есептелді.

Сурет - Негізгі капиталға инвестициялардың 2024-2029 жылдарға арналған болжамы, трлн теңге.

Салалар бойынша НКИ болжамы үшін Brent маркалы мұнайдың орташа бағасы, салалар бойынша жалпы қосылған құнның нақты көлем индексі, металдар бағасының индексі және 2028 жылға дейін елде жоспарланған тұрғын үйді енгізу көлемдері пайдаланылды.

Болжамға сәйкес, негізгі капиталға салынатын инвестиция көлемі 2029 жылы 29,2 трлн теңгеге дейін өседі.

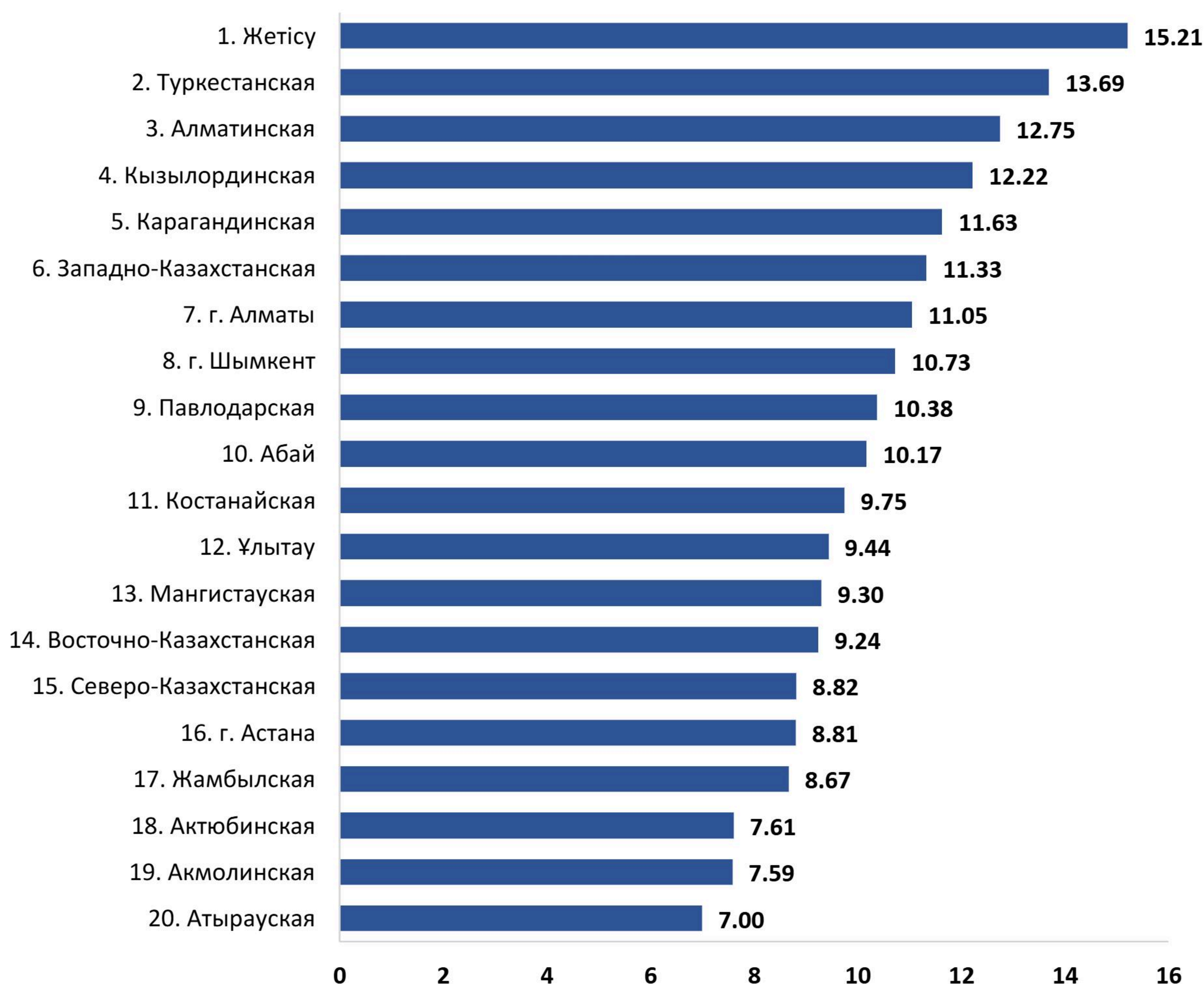
Сондай-ақ Қазақстанның 20 өңірінде инвесторлар арасында пікіртерім жүргізілді. Барлығы 518 кәсіпкерден сұрау салынған, әрбір аймақ бойынша сұрау салынғандардың ең аз саны 15 кәсіпорыннан

кем болмады. Ең көп респонденттер саны Астана (39 жауап) және Алматы (38 жауап) қалаларында тіркелген.

Пікіртерім нәтижелері инвесторлар тап болатын негізгі проблемаларды анықтады. Олардың ішінде - қолжетімді қаржы ресурстарының болмауы, сапалы жұмысшы күшінің жетіспеушілігі, бюрократиялық кедергілер, инфрақұрылымдық және логистикалық проблемалар, сондай-ақ сыбайлас жемқорлық және ішкі нарықтың тарлығы.

Сонымен қатар, аймақтардың инвестициялық тартымдылығының рейтингі дайындалды. Рейтингтің мақсаты - инвесторлар үшін жағдай жасау, нысаналы көрсеткіштерді орындау және инвестицияларды өртараптандыру бойынша ЖАО тиімділігін бағалау.

**Рейтинг инвестиционной активности регионов РК
за 2024 год, баллы**

Рейтинг инвесторлардың пікіртерімдері мен статистикалық деректер негізінде есептеледі : 9 көрсеткіш бойынша, оның ішінде өндірістік қордың өсу қарқыны, инвестициялар, шағын және орта кәсіпкерлік, инфрақұрылымның сапасы, бизнеске әкімшілік қысым және т.б.

Ұлттық есепте Қазақстандағы инвестициялық саясатты жақсарту

үшін бірқатар ұсынымдар әзірленді.

Негізгі ұсынымдардың бірі - шетелдік инвестициялардың дереккөздерін әртараптандыру. Талдау Ресей мен Қытайға тәуелділіктің артуын көрсетті, бұл Қазақстанның батыс инвесторлары үшін тартымдылығын төмендетуі мүмкін.

Сондай-ақ, инвестицияларды аймақтық бөлу бөлігінде бюджеттен тыс инвестицияларды тарту бойынша іс-қимыл жоспарын қалыптастыру ұсынылады, онда инвестицияларда бюджет қаражатының үлесі 50%-ға жететін осал аудандар қамтылады.

МЖӘ жобаларын мониторингтеуді Ұлттық цифрлық инвестициялық платформаға интеграциялау ұсынылады. Бұл ведомствоаралық өзара әрекеттесуді жеңілдетіп, жобаларды жүзеге асыру тиімділігін арттырады.

Шетелдік инвесторлар мен жұмыс күшіне арналған визалық рәсімдерді жеңілдету ұсынылады, бұл Қазақстанды халықаралық инвестициялар үшін тартымдырақ етеді.

2024 жылы Институт Еуразиялық даму банкінің өзара инвестицияларын мониторингтеу (ЕАДБ МВИ) зерттеуін **жүргізді**. Бұл есеп ЕАБР-дің тұрақты қолданыстағы аналитикалық жобасы болып табылады және Еуразия өңіріндегі өзара жинақталған тікелей инвестициялар туралы егжей-тегжейлі мәліметтерді қамтиды.

2024 жылғы негізгі өзгерістер:

2024 жылы Еуразия аймағының географиясы кеңейтілді. Дерекқорға Моңғолияның инвестициялық жобалары енгізілген.

Еуразия аймағы елдерінің өзара инвестицияларын Қытай, Түркия, Таяу Шығыс елдері сияқты Үлкен Еуразияның негізгі сауда және инвестициялық серіктестерімен зерттеу жекелеген есеп аясында жүргізілетін болады.

(3) Өткен жылдардағы (2016-2022 жылдар) өзара инвестициялардың көлемі қайта бағаланды, ЕАБР МВИ дерекқорындағы жобалар туралы ақпаратты жаңарту арқылы, бірқатар компаниялардың есептіліктеріне қол жеткізу арқасында, олардың сенімділігі жоғары болғандықтан баспасөз хабарламалары мен БАҚ материалдарынан басымдыққа ие. Инвестицияларды 2016-2022 жылдар аралығында қайта бағалау көрсеткіштердің динамикасы мен өзгеру қарқынына түбегейлі әсер еткен жоқ. 2022 жылға арналған Еуразиялық аймақ бойынша жинақталған ТШИ көлемі дерекқорды жаңарту есебімен 46,9 млрд доллардан 45,2 млрд долларға дейін төмендетіліп қайта бағаланды.

Еуразия аймағы елдерінің өзара тікелей инвестицияларының жалпы көлемі 2024 жылдың бірінші жартыжылдығының соңында **46,1 млрд долларды** құрады (сурет А) және 2023 жылғы деңгеймен салыстырғанда 1%-ға төмендеді. Бұл өңірдегі жинақталған ТШИ-дің 2018 жылдан кейінгі екінші төмендеуі. Мұндай динамика инвесторлардың бірқатар ірі жобалардан, атап

айтқанда, ресейлік бизнестің Қазақстандағы «Полиметалл» компанияларының металл рудаларын өндіру саласындағы жобаларынан шығуымен байланысты.

Сурет - Өзара тікелей инвестициялар Еуразия өңірдегі 2016 жылдан бастап 2024 жылдың бірінші жартыжылдығына дейін (инвестор елдер), млрд доллар.

2023 жылы Еуразия өңірдегі соңғы жылдардағы рекордтық жаңа инвестициялық жобалар саны басталды – 31 жоба, жалпы сомасы 2 млрд доллар. Олардың ішінде өңдеу секторына 16 жоба тиесілі. Жаңа жобалардың санының артуы бұрын 2022 жылға жоспарланған инвестициялардың кейінге қалдырылған әсерімен байланысты. 2024 жылдың бірінші жартыжылдығының қорытындысы бойынша жаңа жобалардың саны (12) олардың санының 2024 жылдың қорытындысы бойынша алдыңғы жылмен салыстырғанда азаюы мүмкін екенін көрсетеді.

Greenfield жобаларына (бастапқы инвестициялар) сұраныс артып келеді. 2023 жылы барлық жаңа жобалардың шамамен 70%-ы (31-ден 21-і) бастапқы инвестициялар түрінде жүзеге асырылды, ал 2024 жылдың бірінші жартыжылдығында жаңа жобалардың барлығы дерлік (12-ден 11-і) Greenfield санатына жатқызылды. 2024 жылдың бірінші жартыжылдығының қорытындысы бойынша өзара инвестициялар құрылымында **Greenfield жобаларының үлесі 39%-ды құрады.** Жалпы greenfield жобаларының саны – 239, олардың құндық көлемі - 18,1 млрд доллар, жобаға орташа инвестиция көлемі – 75,5 млн доллар, бұл орташа мәннен (90 млн доллар) төмен. 2024 жылдың бірінші жартысында «нөлден» жүзеге асырылған ең ірі жаңа жобалар – Қырғызстанда ресейлік инвесторлармен күн электр станциясының құрылысы және Башқұртстанда (Ресей) беларусь

инвесторларымен құрылыс техникасы зауытының құрылысы.

Еуразия өңіріндегі өзара ТШИ-дің **шамамен 70%-ы жеке компанияларға** тиесілі. Жеке бизнестің инвестициялауындағы басым сектор – **шикізат салалары** (жеке инвестициялардың 45%). **Мемлекеттік толық бақылаудағы компанияларға** ТШИ көлемінің **14,5%** тиесілі болды. Олар негізінен көлік секторына инвестиция салды (мұндай инвестициялардың құрылымында 42%).

Өз қаражаттары – өңірдегі өзара инвестицияларды қаржыландырудың негізгі дереккөзі - барлығы ТШИ көлемінің **35,4%** немесе 16,6 млрд доллар. Өз қаражаттары мен қарыз қаражаттарының комбинациясы – 41,7% (19,2 млрд доллар). Жекелеген «қарыз қаражаттары» және «бюджеттік қаражаттар» әлдеқайда аз ауқымда қолданылады.

Орта мерзімді трендтер. 1. Өндірістерді "нөлден" ұлғайту. Егер 2013-2018 жылдары осы инвестиция түріне 56 жаңа жоба тиесілі болса, 2019-2024 жылдары олардың саны 82-ге дейін өсті. 2023 жылы нөлден басталған жобалардың рекордтық саны – 22 жоба іске қосылды, бұл өткен жылы іске қосылған барлық жобалардың 80%-ын құрайды. Бастапқы инвестициялардың өсуі аясында ТШИ-дің басқа түрлері инвесторлар үшін аз танымал болды. Сонымен қатар, жыл сайынғы "Greenfield" жобаларын іске қосу бойынша жаһандық трендтерді ескере отырып, Еуразия өңіріндегі осы ТШИ түрінің одан әрі өсуі болжануда.

Капитал сыйымдылығы жоғары жобаларда мемлекеттің басым қатысуы сақталады. Мемлекеттік қатысуы бар жобалардың орташа инвестиция көлемі (158 млн доллар) жеке қаржыландыруы бар жобаларға қарағанда (89 млн доллар) 80% жоғары. Шетелдік қатысуы бар жобалармен салыстырғанда (41 млн доллар) капиталдағы айырмашылық мемлекеттік қатысуы бар жобалардың пайдасына 3,8 есеге артады.

3. Өңдеу секторы Еуразия өңірдегі инвестициялар үшін ең тартымды болады. 2023, 2024 жылдың бірінші жартыжылдығы аралығында өңдеу секторына 43 жаңа жобаның 20-сы жалпы сомасы 855 млн долларды құрады. Өңдеу өнеркәсібінің жалпы ТШИ көлеміндегі үлесі айтарлықтай өсті - 2022 жылғы 13%-дан 2024 жылы 15,3%-ға жетті. Ықтимал ТШИ өсуінің жетекші салалары – автокөлік өндірісі, химия өнеркәсібі және мұнай өңдеу. Дәл осы салалар айтарлықтай инвестиция көлемін тартып, тұрақты өсу динамикасын көрсетуде.

Агроөнеркәсіп секторында жобалардың тұрақты өсуі жалғасады деп күтілуде. АӨК секторы 2016 жылдан бастап жыл сайын 6,7% орташа жылдық өсіммен үздіксіз өсуін көрсетіп келеді. Соңғы бір жарым жылда сектор 18%-ға өсіп, 2,2 млрд долларға жетті. Әсіресе, инвестициялар үшін тартымды болатын жобалар ЕАЭО елдерінде азық-түлік және сусындар өндіру болып табылады.

Орталық Азия елдері Еуразия өңірдегі тартылған инвестициялар көлеміндегі үлесін арттырады. Соңғы бір жарым жылда жаңа жобаларды іске асыруға олардың көлемі 1,3 млрд доллардан асты, ал Орталық Азиядағы үлесі 2021 жылғы 26,1%-дан 57%-ға дейін өсті.

6. ЕАЭО аясында Қазақстан мен Қырғызстан аумағындағы жобаларды жүзеге асыруға капиталдың ағымы жалғасады. ЕАЭО елдерінің геосаяси жақындығы маңызды рөл атқаруды жалғастыруда. ЕАЭО дерекқорына сәйкес, 2023 жылы Қазақстанда ресейлік капиталдың қатысуымен рекордтық сандағы жобалар іске қосылды (14), ал 2022 жылға дейін жаңа жобалардың саны жылына орта есеппен 7 жобадан аспайтын. Соңғы бір жарым жылда Қазақстанда ЕАЭО аясында тартылған инвестициялардың өсуі 16% құрап, 10,2 млрд долларға жетті, ал Қырғызстанда 15% құрап, 2,1 млрд долларға жетті. Тартылған ТШИ көлемінің ең үлкен төмендеуі Ресейде тіркелді – 29% төмендеп, 2,7 млрд долл.

7. Орталық Азия елдерінің өзара инвестициялары аясында Өзбекстанның инвестор ретіндегі маңызы артып келеді. Жинақталған ТШИ Өзбекстанның капитал экспорттаушысы ретінде 2022 жылы 27 млн доллардан 2024 жылдың 1 жартысында 164 млн долларға дейін өсті. Іске асырылып жатқан жобалар бөлінісінде 7-ден 3 инвестициялық жоба 2023 жылдың басынан бастап 2024 жылдың бірінші жартыжылдығына дейінгі кезеңде іске қосылды. 2016 жылы Орталық Азиядағы жалпы өзара жинақталған ТШИ көлеміндегі Өзбекстанның үлесі тек 22,75% болса, 2024 жылдың шілдесіне қарай ол 33,25%-ға дейін өсті. Бұл ретте инвестициялардың ең үлкен үлесі автомобиль жасау және тоқыма өнеркәсібіне тиесілі.

2025 жылдың бірінші жартыжылдығы. Қазақстан Республикасының 2029 жылға дейінгі Инвестициялық саясат тұжырымдамасын іске асыру жөніндегі іс-қимыл жоспарының 13-тармағына сәйкес, 2025 жылдың мамыр айында Инвестициялар жөніндегі Ұлттық есеп (бұдан әрі — Есеп) дайындалды.

Есеп жаһандық инвестициялық қызмет саласындағы үрдістердің жан-жақты шолуын ұсынады, тікелей шетелдік инвестицияларды тарту бойынша қол жеткізілген нәтижелерді талдайды, сондай-ақ аймақтық және салалық ерекшеліктерді ескере отырып, негізгі капиталға инвестицияларды ынталандыру шараларын қарастырады.

Сонымен қатар, Есепте өңірлердің инвестициялық белсенділік рейтингі және мемлекеттік органдардың негізгі капиталға инвестиция тарту бойынша белгіленген нысаналы көрсеткіштерді орындауы бағаланған.

UNCTAD деректері бойынша, 2024 жылы жаһандық тікелей шетелдік инвестициялар (ТШИ) ағыны 11%-ға өсіп, 1,4 трлн АҚШ долларына жетті, бұл негізінен Еуропаның транзиттік (кондуиттік) экономикалары - Нидерланды, Люксембург, Ирландия, Швейцария және Ұлыбританияға инвестициялардың өсуімен байланысты. Бұл

елдерді қоспағанда, жаһандық ТШИ ағындары 8%-ға төмендейді.

Тікелей шетелдік инвестициялар (ТШИ) ағындары дамушы елдерде 2%-ға қысқарып, 854 млрд АҚШ долларын құрады.

2024 жылдың қорытындысы бойынша Қазақстанда тікелей шетелдік инвестициялардың айтарлықтай қысқаруы тіркелді, алайда негізгі капиталға инвестициялар көлемінің өсуі байқалады.

Анықтамалық:

1. ҰБ-тің 2024 жылғы деректері бойынша ТШИ-дің жалпы ағыны 17,2 млрд. долларды құрады. АҚШ, бұл 28,5% немесе 6,8 млрд доллар. АҚШ 2023 жылғы көрсеткіштен төмен (24,0 млрд доллар). АҚШ)

2. ҚР СЖРА ҰСБ деректері бойынша 2024 жылы негізгі капиталға салынған инвестициялардың жалпы көлемі 7,5%-ға өсіп, 19,4 трлн теңгеге жетті (2023 жылы 17,6 трлн теңге).

ТШИ-дің жалпы ағынының төмендеуі инвестициялардың азаюымен байланысты.

өңдеу өнеркәсібіне, бұл -47,2% немесе -2,5 млрд долларды құрады. АҚШ. Металлургия саласында айтарлықтай құлдырау байқалды, мұнда қысқару -71,3% немесе -1,9 млрд долларды құрады. АҚШ. Тау-кен өнеркәсібінде ТШИ төмендеуі жалғасуда, мұнда инвестиция көлемі 24,9%-ға төмендеп, 6,5 млрд долларға жетті. АҚШ.

Өңдеу секторының үлесі, 2029 жылға дейінгі Инвестициялық саясат тұжырымдамасымен негізгі сала ретінде мақсатталған, жалпы ТШИ ағынында 16,5% құрайды. ТШИ-дің өңдеу өнеркәсібіне металлургиялық өндірісті есептемегенде келуі 21,2%-ға төмендеді - 2,5 млрд доллардан 2,0 млрд долларға дейін. АҚШ.

2024 жылы экономиканың ТШИ елдік дереккөздерінің құрылымында айтарлықтай өзгеріс болды. Нидерланды, АҚШ, Швейцария және Қытайдан инвестициялардың үлесінің айтарлықтай азаюы байқалды. Ресейден, Виргин аралдарынан, Кипрден және Сингапурдан инвестициялардың айтарлықтай өсуі байқалды. Сонымен қатар, Ресей Қазақстанның негізгі инвесторлары арасында бірінші орынға шықты, ал екінші орында, айтарлықтай төмендеуге қарамастан, Нидерланды тұр.

Анықтамалық:

Жалпы алғанда, ТШИ ағындарының елдік әртараптандыруы әлсіз екені байқалады – барлық ТШИ-дің 66,9%-ы 5 мемлекетке тиесілі: Ресей (4,0 млрд доллар). АҚШ), Нидерланды (3,8 млрд доллар. АҚШ), Оңтүстік Корея (1,2 млрд доллар. АҚШ), Бельгия (1,2 млрд доллар. АҚШ) және Қытай (1,2 млрд доллар. АҚШ)

2024 жылы НКИ-дің өсуіне білім беру сияқты капиталды көп қажет ететін секторларға инвестициялардың едәуір өсуі (2,4 есе), кәсіби, ғылыми және техникалық қызмет (+41%), қаржы және сақтандыру қызметі (+34%), көлік және қоймалау (+27%), өңдеу өнеркәсібі (+24%) және сумен жабдықтау (+20%) ықпал етті.

Сондай-ақ, НКИ-ның ең үлкен үлесі дәстүрлі түрде тау-кен өнеркәсібіне тиесілі екенін белгіледі, ол 2023 жылы 4,5 трлн теңгеден 2024 жылы 3,7 трлн теңгеге дейін азайды.

Анықтамалық:

Тау-кен өндіру секторының жалпы НКИ көлеміндегі үлесі 25,6%-дан 18,9%-ға дейін азайды. Өңдеу өнеркәсібіне инвестициялардың үлесі 9,1%-дан 10,7%-ға дейін өсті. Сондай-ақ, жалпы НКИ көлемінде елеулі үлесті жылжымайтын мүлікпен операциялар (19,1%), көлік және қоймалау (18,1%) және білім беру саласы (5,7%) алды.

Ең үлкен инвестиция көлемі шағын кәсіпорындарға тиесілі болды (11,1 трлн теңге, үлесі - 57,5%), ал ірі кәсіпорындардың үлесі азайды (6,3 трлн теңге, 32,7%).

Өңірлік бөліністе НКИ ең көп үлесі 2024 жылдың қорытындысы бойынша Атырау облысына тиесілі (2,2 трлн теңге, жалпы көлемнің 11,2%), одан әрі Алматы және Астана қалалары (10,3% және 9,8%). Ең үлкен өсім (+61,0%) Қарағанды облысында байқалады (1,4 трлн теңге).

Ағымдағы инвестициялық саясат мәселелерінің қатарында шетелдік инвестициялардың шикізат секторында шоғырлануын атап өтеміз (жинақталған ТШИ-дің 70%-дан астамы ірі ТҰК бөлімшелеріне бағытталған – ТШО, NSOC, КПО), ТШИ бөлінісіндегі аймақтық теңгерімсіздік (ең көп инвестиция алатын аймақтар - Алматы қ., Атырау, Маңғыстау, Батыс Қазақстан облыстары), қолданыстағы жобалардан табыстарды қайта инвестициялау (2024 жылы қайта инвестицияланған табыстар көлемі теріс болды – шетелдік компаниялар кірісті қайта инвестицияламай, қаражатты шығарып, табысты белгілеп, тәуекелдерді азайтады), нақты секторды несиелеуде банктердің төмен белсенділігі (Қазақстандағы заңды тұлғаларға берілген несиелердің ЖІӨ-ге үлесі барлығы 8%), сондай-ақ инвесторлардың «бір терезе» жүйесі туралы төмен хабардарлығы (2024 жылғы кәсіпкерлер пікіртеріміне сәйкес, сұрау салынғандардың 47,1% жүйенің қызметімен таныс емес).

Өңірлердің белсенділігін бағалау үшін ҰЭМ бұйрығымен бекітілген әдістеме негізінде өңірлердің рейтингі дайындалды.

Сонымен қатар, 1-4 көрсеткіштер бойынша бағалау статистикалық және ведомстволық деректер негізінде, ал 5-9 көрсеткіштер бойынша кәсіпкерлер мен сарапшылардың пікіртерімі негізінде жүргізіледі.

Жетісу облысы рейтинг нәтижелері бойынша бірінші орынды иеленді, көшбасшылар қатарында Түркістан облысы, Алматы облысы және Қызылорда облысы да бар. Инвестиция үшін ең тартымсыз аймақтар Ақтөбе облысы, Ақмола облысы және Атырау облысы болып шықты.

Сонымен қатар, жекелеген көрсеткіштердің қорытынды нәтижелерге ықпалы мен егжей-тегжейлері Есепте баяндалған.

Рейтинг аймақ экономикасының әртараптандыру деңгейін

көрсетеді, және тартылған инвестициялардың жоғары абсолютті көрсеткіштері әрқашан рейтингте көшбасшылықты қамтамасыз етпейтінін айта кету керек.

Жүргізілген талдау негізінде осы бағыттағы жұмысты одан әрі құру бойынша ұсынымдар әзірленді, атап айтқанда, келесі мәселелерді қарастыру ұсынылады:

1. Жалпыұлттық пулдағы жобаларды 3 санатқа (1-ші, 2-ші, 3-ші) экономикаға әсеріне байланысты және мемлекеттік қолдауды одан әрі бөлу мақсатында бөлу.

2. Инвестициялық жобалардан макроэкономикалық әсерлерді есептеу

3. Халықаралық қаржы ұйымдарын Ұлттық пул жобаларына қосу, салықтық жеңілдіктер және орта және ұсақ ауқымдағы инвесторларға басқа да преференциялар.

4. Инвесторлар үшін қарсы міндеттемелерді толықтыру

5. Ірі жобаларды мониторингтеу және жобаларды іріктеу кезінде аймақтық инвестициялық комиссиялармен өзара әрекеттесу үшін ведомствоаралық жұмыс топтарын құру.

6. Өңірлік деңгейде инвестицияларды қолдау

6.1. Бір аудан – бір негізгі жоба

7. Инвестициялық жобалар үшін кадрлық қажеттіліктерді бағалау және сапалы қызметкерлерді дайындау үшін жағдай жасау.

7.1. Инвестициялық жобалардың кадрлық қажеттіліктерін жүйелі бағалау

7.2. АЭА және индустриялық аймақтарда МЖӘ механизмі арқылы Құзырет орталықтарын құру.

7.3. Үшжақты келісімдер жасау: мемлекет – ЖОО/колледж – инвестор

8. Тұрақты облигациялар нарығы және «жасыл» қаржы құралдары арқылы ынталандыруларды кеңейту және инвестицияларды тарту.

8.1. Халықаралық климаттық қаржыландыруды тарту үшін арнайы келіссөздер тобын құру.

9. Заңнамаға "Greenfield-инвестор" немесе "Жаңа инвестор" мәртебесін енгізу.

10. БАҚ-пен жұмыс, кәсіпкерлікті және инвестицияларды қолдау бойынша орталық және аймақтық фронт-офистерді "бір терезе" жүйесін және басқа шараларды танымал етуге қосу.

11. Резидент еместер үшін визасыз режим мен тұруға ықтиярхат шарттарын жеңілдету.

Аралық есеп зерттеу бойынша: «Қазақстан Республикасының ұзақ мерзімді Даму болжамын әзірлеуді аналитикалық сүйемелдеу». 2-құрамдауыш. Инвестициялық қызметтің ағымдағы геосаяси жағдайлардағы үрдістерін талдау және Қазақстанның инвестициялық саясатының артықшылықтары мен тәуекелдерін анықтау мақсатында

кәсіпкерлер мен инвесторлар арасында пікіртерім жүргізу.

Тікелей шетелдік инвестициялар (ТШИ)

2025 жылдың I тоқсанының қорытындысы бойынша Қазақстанға жалпы ТШИ ағыны 6,6 млрд АҚШ долларын құрады, бұл өткен жылдың сәйкес кезеңімен салыстырғанда 6,2 % артық (6,2 млрд доллар). Жалпы өсу қалыпты болғанына қарамастан, инвестицияларды бөлу құрылымы айтарлықтай өзгерді.

Жалпы инвестициялар ағынының өсуіне негізгі үлесті келесі секторлар қамтамасыз етті: ақпарат және байланыс – ағын 9,5 есе өсті; қаржы және сақтандыру қызметі – 2,5 есе өсті; өңдеу өнеркәсібі – 27,6% өсті; айтарлықтай өсім жылжымайтын мүлік, тұру және тамақтану қызметтері және басқа да қызметтерде байқалады.

Дәстүрлі салаларға келетін ағынның төмендеуі тіркелді: тау-кен өнеркәсібіне инвестициялар 44,1 %-ға аз түсті. Құрылыс 76,5 % төмендеді. Теріс динамика көлік, сауда, білім және мәдениет, сондай-ақ кәсіби, ғылыми және техникалық қызметте де тіркелді.

Салалар бойынша тікелей шетелдік инвестициялардың жалпы ағыны, млн. АҚШ доллары

Қызмет түрі	2024 жылдың 1-тоқсаны	2025 жылдың 1- тоқсаны	Өсім
Барлығы	6 200,9	6 583,7	6,2%
Тау-кен өнеркәсібі және карьерлерді игеру	2 330,3	1 302,1	-44,1%
Ақпарат және байланыс	126,3	1 203,9	9,5 есе өсу
Қаржылық және сақтандыру қызметі	472,1	1 203,6	2,5 есе өсу
Көтерме және бөлшек сауда; автомобильдер мен мотоциклдерді жөндеу	1 447,6	1 101,0	-23,9%
Өңдеуші өнеркәсіп	848,2	1 082,5	27,6%
Көлік және қоймалау	314,3	238,3	-24,2%
Электрмен жабдықтау, газ, бу беру және ауа баптау	164,4	188,3	14,5%
Жылжымайтын мүлікпен жүргізілетін операциялар	14,9	102,6	6,9 есе өсу
Тұру және тамақтану қызметтері	9,4	84,7	9 есе өсу
Құрылыс	232,1	54,5	-76,5%
Қызметтердің басқа түрлерін ұсыну	9,1	22,8	2,5 есе өсу
Әкімшілік және көмекші қызмет көрсету саласындағы қызмет	6,2	17,8	2,9 есе өсу
Білім беру, денсаулық сақтау және әлеуметтік қызметтер, өнер, ойын-сауық және демалыс	33,1	16,1	-51,3%
Ауыл, орман және балық шаруашылығы	3,6	14,5	4 есе өсу
Сумен жабдықтау; кәріз жүйесі,	5,5	0,5	-91,3%

қалдықтардың жиналуын және таратылуын
бақылау

Кәсіби, ғылыми және техникалық қызмет	183,8	-49,5	-126,9%
---------------------------------------	-------	-------	---------

Дереккөзі: ҚР ҰБ

Елдік бөліністе Нидерланды ең ірі инвестор мәртебесін сақтап, инвестицияларын тағы 65,7 млн \$ (+4,6 %) ұлғайтып, 1 495,9 млн долларға жеткізді. 2025 жылдың бірінші тоқсанында Қазақстандағы инвестициялардың өсуін БАӘ де қамтамасыз етті, олар салымдарын 737,4 млн долларға дейін арттырды (+806,7 млн), Қытай 303,1 млн долларға өсіммен, 814,9 млн АҚШ долларына дейін (+59,2 %), Швейцария 108,9 млн АҚШ долларына дейін ағынын ұлғайтты (+74,7 %). Катардан келген инвестициялар күрт өсті – 1 131,7 млн АҚШ долларына.

ТШИ Ресейден 47,4%-ға (-444,7 млн.) 493,5 млн. долларға дейін төмендеді, АҚШ-тан – 1 087,5 млн. долларға, Сингапурдан – 333 млн. долларға.

2025 жылдың 1-тоқсанында тікелей шетелдік инвестициялардың таза ағыны 2 359,3 млн долларды құрады.

2024 жылдың қорытындысы бойынша Қазақстанға жалпы ТШИ ағыны 17,2 млрд долларды құрады, бұл 2023 жылмен салыстырғанда 28,5% аз (24,0 млрд доллар). Елеулі төмендеу реинвестицияларда байқалды, олар 2024 жылдың қорытындысы бойынша минус 276,8 млн долларды құрады, бұл 2023 жылмен салыстырғанда 7,1 млрд долларға аз (2023 жылы – 6,8 млрд доллар). Бұл қазақстандық кәсіпорындардың таза пайдасының азаюын немесе шығындарын, сондай-ақ жарияланған дивидендтердің өсуін көрсетеді. Қарыз құралдары да 667,8 млн долларға немесе 4,4%-ға төмендеді. Капиталға қатысу құралдарында, керісінше, 945,8 млн долларға немесе 47,9%-ға өсу байқалады.

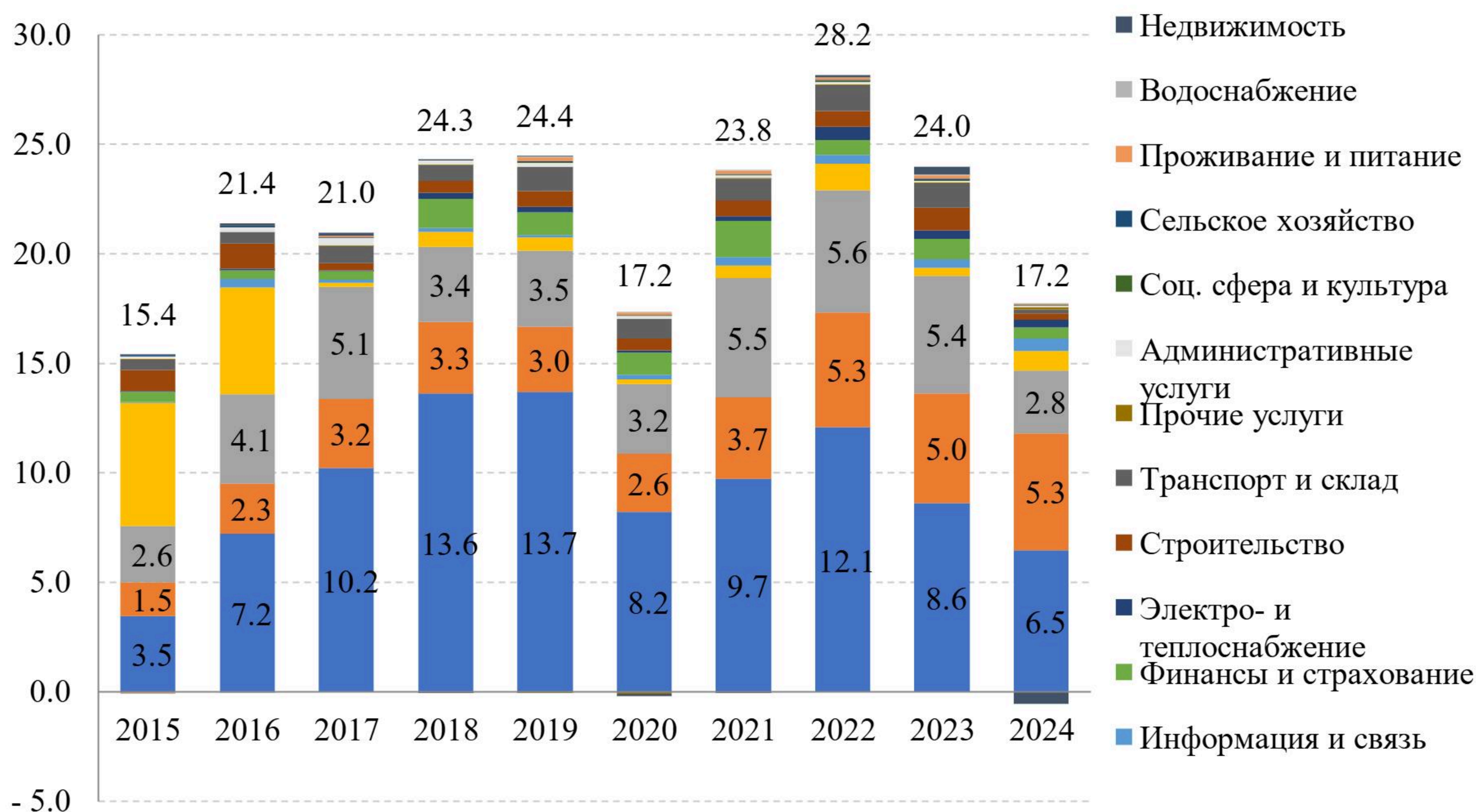
ТШИ құрылымы инвестиция бағыттары бойынша, млрд доллар.

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
ТШИ-дің жалпы ағыны:	15,4	21,4	21,0	24,3	24,4	17,2	23,8	28,2	24,0	17,2
Борыштық құралдар	11,7	10,8	14,5	14,8	13,8	11,0	11,7	15,8	15,2	14,5
Реинвестирленген табыс	-0,1	5,4	3,8	6,7	9,0	5,0	9,7	10,1	6,8	-0,2
Капиталға қатысу	3,8	5,2	2,7	2,8	1,6	1,2	2,4	2,3	2,0	2,9

Дереккөзі: ҚР ҰБ

ТШИ-дің басым үлесі тау-кен өнеркәсібіне, оның ішінде мұнай және газ өндіруге тиесілі екенін ескере отырып (2024 жылдың қорытындысы бойынша 38%), мұнай-газ саласындағы (ТШО) негізгі ірі жобалардың аяқталуы 2023 және 2024 жылдары жалпы ТШИ төмендеуіне айтарлықтай әсер етті.

Динамика пропорционального изменения объемов ПИИ в отраслях Казахстана за 2015-2024 гг., млрд. долл.

Дереккөзі: ҚР ҰБ

ҚР-дағы ТШИ көлемі бойынша елдер бөлінісінде 2024 жылы ТОП-10 – ға: Ресей-4,1 млрд. АҚШ (32,6% өсу), Нидерланды – 3,8 млрд доллар. АҚШ (2023 жылмен салыстырғанда 35,7%-ға төмендеу), Оңтүстік Корея – 1,2 млрд доллар. АҚШ (4,1% өсуі), Бельгия – 1,2 млрд доллар. АҚШ (19,8% өсуі), Қытай – 1,2 млрд доллар. АҚШ (41,8%-ға төмендеу), Франция – 843,3 млн доллар. АҚШ (4,7%-ға төмендеу), Кипр – 777,3 млн доллар (56,2%-ға өсу), Ұлыбритания – 723,7 млн доллар (8,9%-ға төмендеу), Сингапур – 709,8 млн доллар (55,1%-ға өсу), және Түркия – 597,9 млн доллар (37,8%-ға өсу).

Салалар бөлінісінде ТШИ: тау-кен өнеркәсібіне-6,5 млрд. (2023 жылмен салыстырғанда 24,9% – ға төмендеу), көтерме және бөлшек сауда-5,3 млрд. (7,0% өсім), өңдеу өнеркәсібі - 2,8 млрд. (47,2% - ға төмендеу), кәсіби, ғылыми және техникалық қызмет – 916,5 млн. (өсім 2,5 есе), Ақпарат және байланыс - 571,9 млн. (51,1% - ға өсу), қаржылық және сақтандыру қызметі-485,9 млн. (48,2% – ға төмендеу), электрмен жабдықтау және газ беру-370,8 млн. (7,3% – ға төмендеу), құрылыс-289,6 млн. (71,9% - ға төмендеу), Көлік және қоймалау-170,1

млн. (84,8% - ға төмендеу), басқа да қызмет түрлерін ұсыну-98,8 млн. (өсім 3,3 есе), әкімшілік және қосалқы қызмет көрсету саласындағы қызмет - 74,2 млн. (13,6% - ға төмендеу), білім беру және денсаулық сақтау-30,1 млн. (21,1% - ға төмендеу), ауыл шаруашылығы, орман және балық шаруашылығы-26,1 млн. (47,3% - ға төмендеу), тұру және тамақтану қызметі – 16,6 млн. (89,8% - ға төмендеу), сумен жабдықтау-15,0 млн. (46,2% өсім) және жылжымайтын мүлікпен операциялар-минус 560,0 млн. (2024 жылы 379,3 млн.).

Аймақтар арасында ТШИ тартылған: Алматы қ. – 5,8 млрд долл. (2023 жылмен салыстырғанда 25,0% төмендеу), БҚО – 1,9 млрд долл. (54,7% өсу), Атырау облысы – 1,9 млрд долл. (56,2% төмендеу), Маңғыстау облысы – 1,1 млрд долл. (3,1% өсу), Түркістан облысы – 1,1 млрд долл. (33,4% өсу), Астана қ. – 968,1 млн долл. (55,0% төмендеу), Абай облысы – 775,3 млн долл. (19 есе өсу), ШҚО – 571,8 млн долл. (65,9% төмендеу), Ақмола облысы – 501,0 млн долл. (18,7% өсу), Қостанай облысы – 499,0 млн долл. (25,5% өсу), Ақтөбе облысы – 435,7 млн долл. (56,3% төмендеу), Қарағанды облысы – 387,6 млн долл. (11,7% төмендеу), Павлодар облысы – 354,8 млн долл. (62,0% төмендеу), Алматы облысы – 243,5 млн долл. (72,2% төмендеу), СҚО – 140,5 млн долл. (53,5% төмендеу), Шымкент қ. – 129,8 млн долл. (47,1% өсу), Қызылорда облысы – 128,0 млн долл. (54,3% төмендеу), Ұлытау облысы – 114,1 млн долл. (2024 жылы минус 11,2 млн долл.), Жетісу облысы – 34,2 млн долл. (24,2% төмендеу), Жамбыл облысы – 32,0 млн долл. (82,5% төмендеу).

Сонымен қатар, түрлі елдерде жаһандық жобаларды жүзеге асыруға қатысатын белсенді инвесторларды белгілеу қажет.

Германия, Франция және Ұлыбритания жоғары технологиялар деңгейіне ие және баламалы энергия дереккөздері, Аграрлық-өнеркәсіптік кешен, машина жасау және денсаулық сақтау сияқты жоғары технологиялық секторларға инвестиция салады.

Қытай Қазақстанның ең ірі сауда серіктесі және «Бір белдеу, бір жол» бастамасы аясындағы инфрақұрылымдық жобаларға негізгі инвестор болып табылады. Сондай-ақ, ынтымақтастық үшін әлеуетті секторлар ретінде мұнай-газ секторы, инфрақұрылым, тау-кен өнеркәсібі және ауыл шаруашылығына инвестицияларды белгіледі.

АҚШ сонымен қатар Қазақстандағы, әсіресе энергетика, тау-кен өнеркәсібі және қаржы секторындағы ірі инвесторлардың бірі болып табылады. Стартаптар мен жаңа технологияларға инвестиция салуға кең мүмкіндіктер бар.

Жапония машина жасау, робототехника, Жаңартылатын энергия көздері және медицина салаларында жоғары технологияларға ие. Жапонияда ауыл шаруашылығы мен экологиялық таза технологияларға деген қызығушылық жоғары.

Жалпы алғанда, шетелдік серіктестермен ынтымақтастықтың негізгі бағыттарына мыналарды жатқызуға болады:

1. Жоғары технологиялық салаларды және инновациялық жобаларды қолдау. Жоғары технологиялар мен инновацияларға инвестициялар елдің бәсекеге қабілеттілігін арттыруға мүмкіндік береді. Мұндай инвестициялар жаңа салалардың пайда болуын, жұмысшы орындарының құрылуын және білікті кадрлардың дамуын ынталандырады.

2. Инфрақұрылымды дамыту. Инфрақұрылымдық жобалар, мысалы, жолдар салу, энергетикалық нысандар және коммуникацияларды жаңарту, ұзақ мерзімді инвестициялар үшін тартымды болып табылады және бір уақытта экономиканың дамуына ықпал етеді. Қазіргі инфрақұрылым көлік логистикасының тиімділігін арттырады, шығынды азайтады және өңіраралық байланыстарды қолдайды.

3. Энергия тиімділігі және "жасыл" экономикаға көшу. Жаңартылатын энергия көздеріне көшу және энергия шығынын азайтуға бағытталған жобаларға инвестициялау шығын мен қазба ресурстарына тәуелділікті азайтуға көмектеседі. Көптеген инвесторлар үшін бүгінгі таңда экологиялық және әлеуметтік стандарттарды сақтау маңызды, бұл "жасыл" жобаларды тартымды етеді.

4. Цифрландыру және автоматтандыру. Цифрлық технологиялар мен процестерді автоматтандыруға инвестициялау еңбек өнімділігін арттырып, шығындарды азайтады. Деректер мен цифрлық платформаларды пайдалану процесті айтарлықтай жеделдетіп, экономиканы икемді және бейімделгіш етеді.

5. Ашықтық және инвестициялық ахуалды жақсарту. Инвесторларды тарту үшін меншік құқықтарын қорғауды, әкімшілік кедергілерді азайтуды және тиімді құқық қолдануды қоса алғанда, ашық және болжамды жағдайларды қамтамасыз ету маңызды. Инвесторлар сыбайлас жемқорлық деңгейі төмен және айқын құқықтық жүйесі бар өңірлерге инвестиция салуға бейім.

ТШИ ағынын жақсарту үшін Қазақстанға қажет:

1. Шетелдік инвесторлардың құқықтық қорғалуын күшейту, құқықтық және бюрократиялық тәуекелдерді азайту.

2. Логистика мен қол жетімділікті жақсарту үшін инфрақұрылымды дамыту, әсіресе шалғай аймақтарда.

3. Жоғары технологиялық және инновациялық салалардағы ынтымақтастықты кеңейту.

4. Шикізат секторына тәуелділікті азайтып, өртараптандырылған экономиканы дамыту.

Осылайша, инвестиция тарту технологиялық инновацияларды, инфрақұрылымды жақсартуды, экологиялық бастамаларды және шағын бизнесті дамытуды қамтитын кешенді тәсілдемені талап етеді.

Негізгі капиталға инвестициялар (НКИ)

Ағымдағы жылдың бірінші жартыжылдығында (қаңтар-маусым) негізгі капиталға салынған инвестициялар көлемі 8175,7 млрд. теңгені

құрады, бұл 2024 жылдың қаңтар-маусымымен салыстырғанда (6654,3 млрд. теңге) 19,3% көп (салыстырмалы бағаларда).

Негізгі капиталға салынған инвестициялардың негізгі үлесі 2025 жылдың қаңтар-маусым айларында өнеркәсіпке тиесілі (38,8%, 3 172,4 млрд.теңге), (оның ішінде тау-кен өндіру өнеркәсібі және карьерлерді игеру – 16,2% (1 324,6 млрд.теңге), өңдеу өнеркәсібі – 12,4%, 1 010 млрд.теңге), жылжымайтын мүлікпен операциялар (19,8%), көлік және қоймалау (15,5%) және білім беру (7,5%).

2024 жылдың тиісті кезеңімен салыстырғанда нақты көлем индексінің (НКИ) ең үлкен өсуін келесі салалар көрсетті: білім беру – 345,7% (614,8 млрд теңге), қаржы және сақтандыру қызметі – 186,2% (108,1 млрд теңге), мемлекеттік басқару және қорғаныс, міндетті әлеуметтік қамсыздандыру – 159,5% (66,5 млрд теңге), сумен жабдықтау, су бұру, қалдықтарды жинау, өңдеу және жою, ластануды жою қызметі – 149,9% (295,2 млрд теңге), электр энергиясымен, газбен, бумен, ыстық сумен және кондиционерленген ауамен жабдықтау – 149,6% (542,6 млрд теңге), өңдеу өнеркәсібі – 148,9% (1 010 млрд теңге), өнер, ойын-сауық және демалыс – 146% (148,5 млрд теңге), денсаулық сақтау және халыққа әлеуметтік қызмет көрсету – 132,8% (162,8 млрд теңге), ауыл, орман және балық шаруашылығы – 126,5% (442,7 млрд теңге), көтерме және бөлшек сауда; автомобильдер мен мотоциклдерді жөндеу – 121,8% (192,7 млрд теңге), көлік және қоймалау – 116,2% (1 271,0 млрд теңге).

Жылжымайтын мүлікпен операциялар бойынша нақты көлем индексінің орташа өсуі – 111,0% (1,6 трлн теңге), бүкіл өнеркәсіп – 111,1% (3 172,4 млрд теңге), мал шаруашылығы – 100,3% (150,9 млрд теңге).

Нақты көлем индексінің НКИ-нің ең көп төмендеуі келесі салаларда байқалды: кәсіптік, ғылыми және техникалық қызмет – 46,2% (29,3 млрд теңге), тау – кен өндіру өнеркәсібі және карьерлерді қазу – 82,1% (1,3 трлн теңге), Ақпарат және байланыс – 83% (100,8 млрд теңге), әкімшілік және қосалқы қызмет көрсету саласындағы қызмет-94,3% (59,9 млрд. теңге), сондай – ақ құрылыста-99,4% (74,3 млрд.теңге).

Республикалық жалпы көлемдегі капиталдық салымдардың шамамен жартысы ірі және орта кәсіпорындармен жүзеге асырылады (43%).

НКИ технологиялық құрылымында шығындардың жалпы көлемінің 67,3%-ы ғимараттар мен құрылыстарды салу және күрделі жөндеу жөніндегі жұмыстарға, ал жалпы көлемнің 28,2%-ы - машиналар, жабдықтар мен көлік құралдарын сатып алуға тиесілі.

Инвестицияларды қаржыландырудың басым дереккөздері болып шаруашылық субъектілерінің өз қаражаттары қалады, олардың көлемі 2025 жылдың қаңтар-маусым айларында 5285,1 млрд. теңгені немесе жалпы көлемнің 64,6%-ын құрады.

Бюджеттік қаражат (1 787,3 млрд.теңге) негізгі капиталға салынған инвестициялардың жалпы көлемінің 21,9%-ын құрады, бұл ретте 2024 жылдың қаңтар-маусымымен салыстырғанда 78,9%-ға өсті.

Банк секторының нақты экономика секторын қаржыландырудағы үлесі негізгі капиталға салынған инвестициялардың жалпы көлемінде 3,8% (309,9 млрд теңге) құрайды.

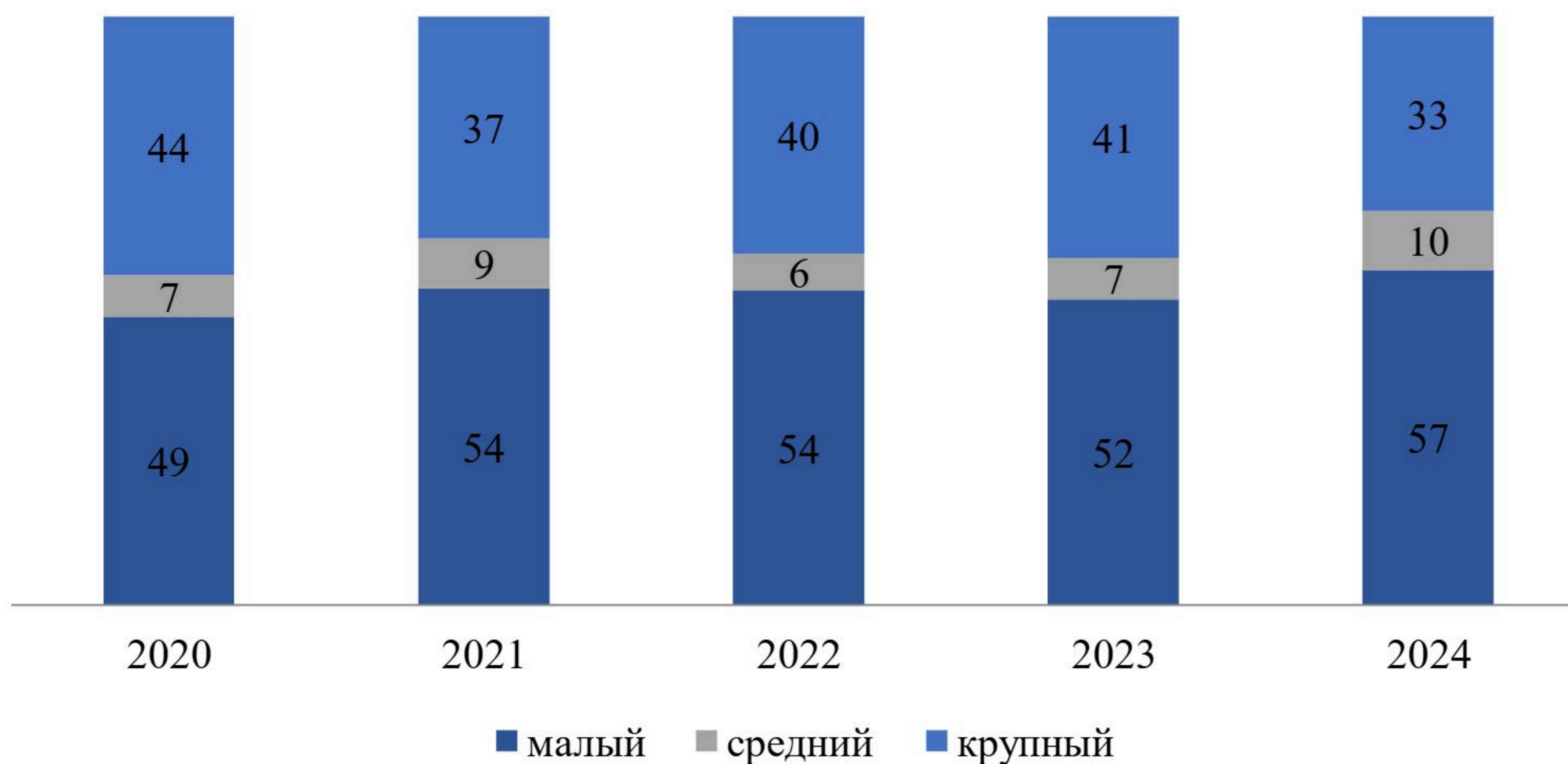
Ең үлкен НКИ негізгі капиталға инвестициялардың өсуі Ақтөбе (71,1%-ға), Ақмола (64,1%-ға), Жамбыл (48,1%-ға), Астана қаласы (46,8%-ға), Түркістан (36,6%-ға), Шымкент қаласы (31%-ға) және Жетісу (29,5%-ға) облыстарында байқалады.

Сонымен қатар, негізгі капиталға инвестициялардың нақты көлем индексінің төмендеуі Атырау облысында (32%-ға), Ұлытау облысында (4,9%-ға) және Абай облысында (3,3%-ға) байқалады.

Инвестициялардың елеулі үлесін Алматы (11,3%) және Астана (11,6%) қалалары алады.

2020-2024 жылдары шағын кәсіпорындардың үлесі 8 тармаққа өскенін (2020 жылы 49% - дан 2024 жылы 57% - га дейін), ал ірі кәсіпорындардың үлесі 11 тармаққа төмендегенін (2020 жылы 44% - дан 2024 жылы 33% - га дейін) атап өткен жөн. Орта кәсіпорындардың жалпы НКИ көлеміндегі үлесі айтарлықтай өзгерген жоқ – 3 п.т. өсті (2020 жылы 7%-дан 2024 жылы 10%-га дейін).

**Изменение структуры ИОК в зависимости от
размерности предприятий, %**

Дереккөз: ҚР СЖРА ҰСБ

Салалық бөліністе НКИ-ның ең көп үлесі дәстүрлі түрде тау-кен өнеркәсібіне тиесілі, ол 2023 жылы 4,5 трлн теңгеден 2024 жылы 3,7 трлн теңгеге дейін азайды. Сектордың жалпы НКИ көлеміндегі үлесі 25,6%-дан 18,9%-ға дейін азайды.

2024 жылы өңдеу өнеркәсібіне салынған инвестициялардың жалпы көлемі 2,1 трлн теңгені құрады, бұл 2023 жылмен салыстырғанда 24,1%

артық. Өңдеу өнеркәсібіндегі инвестициялардың үлесі 9,1%-дан 10,7%-ға дейін өсті. Жалпы алғанда, 2024 жылы өнеркәсіп секторының жалпы НКИ көлеміндегі үлес салмағы 39,7% құрады, бұл алдыңғы жылдың көрсеткішінен төмен (44,9%).

Сондай-ақ, жалпы инвестиция көлемінде елеулі үлесті жылжымайтын мүлікпен операциялар (19,1%), көлік және қоймалау (18,1%) және білім беру саласы (5,7%) алды.

НКИ өзгерісі салалар қимасында, млрд теңге

Саласы	2023	2024	Өзгеріс, 2024/2023		Саланың ҚР НКИ-дегі үлесі, %	
			абс.	нақты көлем индексі, %	2023	2024
Барлығы	17 649,3	19 375,0	1 725,7	107,5	100	100
Ауыл, орман және балық шаруашылығы	904,3	919,0	14,7	98,9	5,1	4,7
Өнеркәсіп	7 939,2	7 689,0	- 250,2	94,9	45,0	39,7
Тау-кен өнеркәсібі және карьерлерді игеру	4 478,4	3 654,3	-824,1	79,9	25,4	18,9
Өңдеуші өнеркәсіп	1 633,0	2 069,5	436,5	124,1	9,3	10,7
Электр энергиясымен, газбен, бумен, ыстық сумен және кондиционерленген ауамен қамту	1 265,1	1 271,6	6,5	97,7	7,2	6,6
Сумен қамту; қалдықтарды жинау, өңдеу және жою, ластануды жою жөніндегі қызмет	562,7	693,2	130,5	119,6	3,2	3,6
Құрылыс	129,4	149,1	19,7	114,5	0,7	0,8
Көтерме және бөлшек сауда; автомобильдер мен мотоциклдерді жөндеу	421,0	387,6	- 33,4	90,2	2,4	2,0
Көлік және қоймалау	2 676,0	3 500,2	824,2	126,6	15,2	18,1
Тұру және тамақтану қызметтерін ұсыну	150,5	163,8	13,3	106,6	0,9	0,8
Ақпарат және байланыс	438,4	306,4	-132	68,4	2,5	1,6
Қаржылық және сақтандыру қызметі	117,3	161,1	43,8	134,5	0,7	0,8
Жылжымайтын мүлікпен жүргізілетін операциялар	3 164,5	3 703,8	539,3	113,4	17,9	19,1
Кәсіби, ғылыми және техникалық қызмет	90,4	130,6	40,2	141,5	0,5	0,7
Әкімшілік және көмекші қызмет көрсету	153,8	201,2	47,4	128,2	0,9	1,0

Саласы	2023	2024	Өзгеріс, 2024/2023		Саланың ҚР НКИ-дегі үлесі, %	
			абс.	нақты көлем индексі, %	2023	2024
саласындағы қызмет						
Мемлекеттік басқару және қорғаныс; міндетті әлеуметтік қамсыздандыру	202,5	168,7	- 33,8	81,6	1,1	0,9
Білім	436,9	1 098,2	661,3	243,3	2,5	5,7
Денсаулық сақтау және халыққа әлеуметтік қызмет көрсету	436,4	442,2	5,8	98,1	2,5	2,3
Өнер, ойын-сауық және демалыс	309,1	321,1	12	101,7	1,8	1,7
Қызметтердің басқа түрлерін ұсыну	79,7	33,4	-46,3	40,9	0,5	0,2

Дереккөз: ҚР СЖРА ҰСБ

НКИ-ге сыртқы инвестициялардың үлесінің 2011 жылғы 34%-дан 2024 жылы 15,2%-ға дейін төмендеуі бірнеше факторлармен, соның ішінде саяси және экономикалық тұрақсыздықпен, сондай-ақ халықаралық санкциялармен байланысты. Бұл өзгерістер елдің шетелдік инвесторлар үшін тартымдылығын төмендетіп, сыртқы инвестициялар көлеміне әсер етуі мүмкін.

Тағы бір фактор ішкі қаржыландыру көздерін дамыту болып табылады, мұнда мемлекеттік және жергілікті инвесторлар салық жеңілдіктері мен мемлекет тарапынан қолдау сияқты ішкі инвестициялар үшін неғұрлым тиімді шарттар аясында белсендірек болды.

Дереккөз: ҚР СЖРА ҰСБ

2025 ж. 6 ай қорытындысы бойынша НКИ мемлекеттік бюджеттен инвестицияларды қоспағанда) 6,4 трлн теңгені құрайды, бұл НКИ жалпы көлемінің 78% - на сәйкес келеді. Мемлекеттік бюджетсіз НКИ өсу қарқыны өткен жылмен салыстырғанда 109,1% құрайды, бұл орташа өсуді көрсетеді.

Жеке инвестициялардың жоғары үлесі Ақтөбе (88,2%), Павлодар (87,6%), Қарағанды (86,1%) және Маңғыстау (84,9%) облыстарында байқалады. Жеке инвестициялардың төмен үлесі Ақмола 66% (34% – мемлекеттік бюджет), Астана қ. 68,3% (31,7% – мемлекеттік бюджет), Шымкент қ. 72,2% (27,8% – мемлекеттік бюджет), Түркістан 72,3% (27,7% – мемлекеттік бюджет), Шығыс Қазақстан 73% (27%-мемлекеттік бюджет) облыстарда.

Сондай-ақ, ағымдағы жылдың 6 айының қорытындысы бойынша ішкі инвестициялар жалпы НКИ-ның 83,2% - құрайтыны байқалады, бұл экономиканың жергілікті капиталға жоғары тәуелділігін көрсетеді.

Экономикалық орталықтар Астана – 95,9%, Шымкент – 89,0%, Алматы – 86,3%) және аграрлық өңірлер (Солтүстік Қазақстан-94,7%, Шығыс Қазақстан – 92,9%, Ақмола-89,6%, Жетісу – 93,4%) ішкі инвестициялардың ең көп үлесін көрсетуде.

Мұнай – газ секторымен байланысты өңірлер (Атырау – 26,9%, Маңғыстау-23,9%, Батыс Қазақстан – 56,8%) сыртқы инвестициялардың едәуір үлесін тартады, бұл шетелдік компаниялардың шикізат салаларына қызығушылығымен байланысты.

2029 жылға дейінгі Инвестициялық саясат тұжырымдамасына сәйкес Үкімет алдына 2025 жылы негізгі капиталға 26,2 трлн теңге инвестиция тарту міндеті қойылды.

Ағымдағы жылдың 6 айының қорытындысы бойынша жоспарды 8,2 трлн теңге деңгейінде орындауға қол жеткізілді, бұл осы кезеңде жоспарланған көлемнің 92,8% -. (8,8 трлн теңге) және жылдық жоспардың 31,2% -. құрайды.

20 аймақтың 10-ы нысаналы тапсырманы орындады.

Анықтама: Қарағанды (177,0%), Түркістан (138,8%) облыстары, Жетісу облысы (122,5%), Шымкент қаласы (133,3%), Астана қаласы (143,9%), Солтүстік Қазақстан (148,0%), Қызылорда (122,5%), Павлодар (106,1%), Қостанай (111,3%), Ақмола (101,5) облыстары.

Жоспарлы көрсеткіштерге қол жеткізу өңдеу өнеркәсібі, көлік және қоймалау салаларындағы инвестициялық жобаларды іске асыру шеңберінде жұмыс істеп тұрған кәсіпорындардың салымдары есебінен, сондай-ақ енгізілетін тұрғын үй объектілері есебінен қамтамасыз етілді.

4 аймақ 90 деңгейінде орындауды қамтамасыз етті және жоғары;

Анықтама үшін: Батыс Қазақстан (99,3%), Шығыс Қазақстан (90,2%), Маңғыстау (94,9%) облыстары және Алматы қ. (92,3%).

6 аймақ 90%-ға жетпеді.

Анықтама үшін: Жамбыл облысы (83,2%), Алматы облысы (87,1%), Абай облысы (68,3%), Ақтөбе облысы (70,5%), Ұлытау облысы (56,0%) және Атырау облысы (40,3%).

Сонымен қатар, жылдық жоспардың орындалуы 31,2% құрайды, бұл келесі айларда инвестициялық белсенділіктің қарқынын жеделдету қажеттігін көрсетеді. Осылайша, мақсатты көрсеткіштен 7,2% деңгейінде артта қалу тіркеледі.

Алайда бұл ретте инвестициялардың нақты көлем индексі бойынша оң динамика байқалады, ол 119,3% құрады, бұл өткен жылдың сәйкес кезеңімен салыстырғанда игерілген қаражаттың нақты көлемінің өскенін көрсетеді. Бұл инвестициялық белсенділіктің ішінара қалпына келуін және капиталды көп қажет ететін жобаларға қарай құрылымдық өзгерістерді көрсетеді.

Қаңтар-маусым 2025 жылдар аралығындағы НКИ талдауы Қазақстанның инвестициялық белсенділігінің күшті және әлсіз жақтарын атап көрсетеді.

Аймақтық дифференциация, салалық диспропорциялар және жоспарлардың әртүрлі деңгейде орындалуы теңгерімді дамуды қамтамасыз ету үшін мақсатты шаралардың қажеттілігін көрсетеді.

Астана қаласы (949,8 млрд теңге) және Алматы қаласы (921,5 млрд теңге), сондай-ақ Атырау облысы (656,3 млрд теңге) және Түркістан облысы (588,5 млрд теңге) НКИ көлемі бойынша көш бастап тұр.

Бұл олардың экономикалық және әкімшілік хабтар, сондай-ақ шикізат экономикасының орталықтары ретіндегі рөлін көрсетеді. Астана (жоспардың 143,9% орындалуы) және Шымкент (жоспардың

133,3% орындалуы) жылжымайтын мүлік пен көлік салаларында жоғары инвестициялық белсенділікті көрсетуде, ал Атырау облысы айтарлықтай төмендеумен (-32,0%) және жоспардың төмен орындалуымен (40,3%) бетпе-бет келуде.

Жетісу (29,5%) және Түркістан (36,6%) облыстары сияқты шикізаттық емес өңірлердегі өсім жоспарларды асыра орындай отырып, белсенді өсуді көрсетеді (тиісінше 120,7% және 138,8%). Бұл Түркістан облысында өңдеу өнеркәсібіне (мысалы, 281,8%) және Жетісуда ауыл шаруашылығына (мысалы, 770,0%) инвестициялармен байланысты, бұл экономиканы әртараптандыру әлеуетін көрсетеді.

Атырау (өнеркәсіптегі НКИ 73,2%), Маңғыстау (73,3%) және Ақтөбе (59,4%) сияқты өңірлер тау-кен өнеркәсібіне қатты бағдарланған күйінде қалып отыр, бұл әртараптандыру қажеттілігін көрсетеді. Бұл өңірлердегі (Батыс Қазақстан – 56,8%, Жамбыл – 27,9%, Атырау – 26,9%) сыртқы инвестициялардың жоғары үлесі олардың шетелдік инвесторлар үшін тартымдылығын, бірақ сонымен қатар шикізаттың әлемдік бағаларының ауытқуларына осалдығын көрсетеді.

Солтүстік Қазақстан облысы (өңірдегі 29,5% НКИ ауыл шаруашылығында) Ақмола (16,7%) және Павлодар (15,7%) аграрлық инвестициялардың жоғары үлесімен ерекшеленеді, дегенмен бірқатар өңірлерде (ШҚО, Павлодар, Қостанай) айтарлықтай төмендеу байқалады. Жетісу (770,0%), Маңғыстау (465,8%) және Батыс Қазақстан (292,6%) облыстарында ауыл шаруашылығында елеулі өсу байқалды.

Ұлытау және Абай өңірлеріндегі инвестициялық белсенділіктің төмендігі әлсіз инвестициялық базаны көрсетеді, бұл олардың жақында қалыптасуы мен инфрақұрылымының шектелуіне байланысты болуы мүмкін.

Астана қаласында (4,1%), СҚО (5,3%) және Жетісу (6,6%) сыртқы инвестициялардың төмен үлесі халықаралық капиталға қолжетімділікті шектейді, бұл жоғары технологиялық және инновациялық жобалардың дамуын баяулатуы мүмкін.

НКИ-дың тұрақты өсуін және аймақтық дамудың теңгерімділігін қамтамасыз ету үшін келесі басымдықтарға назар аудару қажет:

- шикізаттық аймақтар өңдеу өнеркәсібін, жаңартылатын энергия көздерін және ауыл шаруашылығын дамытуға күш салуы керек;
 - сыртқы инвестициялардың төмен үлесі бар аймақтар (қ. Астана, СҚО, Жетісу) халықаралық нарықтарда ілгерілету стратегияларын әзірлеуі керек, оның ішінде жаһандық инвестициялық форумдарға қатысу және реттеуші рәсімдерді жеңілдету;
 - Ұлытау мен Абай инвестициялық белсенділігін арттыру үшін арнайы экономикалық аймақтар құру және жеке инвесторларды тарту сияқты мақсатты шараларды талап етеді.
-